



משרד החינוך
המטה לחינוך אזרחי



מונז יצחק רבין
The Yitzhak Rabin Center

מה נזכור? איך נזכור?"

ערכה לציון יום הזיכרון ה-19 לרצח ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין

לפני 19 שנים, ביום שבת, י"ב בחשוון 4.11.1995, נרצח ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין בתום עצרת תמיכה בתהליך השלום שהתקיימה בכיכר מלכי ישראל בתל אביב.

כדי לחרוט בזיכרון את דמותו של יצחק רבין, את פועלו ואת הירצחו נחקק בשנת 1997 חוק יום הזיכרון הקובע כי "יום הירצחו של ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין יהיה יום זיכרון ממלכתי. יום זה יצוין במוסדות המדינה, במחנות צה"ל ובבתי הספר".

בהצעת החוק ישנה מחויבות לעסוק הן בזיכרון האיש והן בסוגיות שיוקדשו לחשיבות הדמוקרטיה ולסכנת האלימות לחברה ולמדינה.

הנצחת זכרו של יצחק רבין מחייבת התמודדות עם הרצח כאירוע מכונן בקורותיה של החברה הישראלית. לרצח יצחק רבין מקום משמעותי בעיצוב הזהות של החברה הישראלית, מפני שהוא בבחינת תמרור אזהרה לכולנו, עדות למה שעלול לקרות אם נאפשר למחלוקות לאיים על המרקם החברתי המשותף.

האירועים שפקדו את החברה הישראלית בחודשים האחרונים גילו את פניה היפים של החברה, על גילויי הסולידריות וההתנדבות, אך לצדם נחשפו תגובות קשות של חוסר סובלנות, גילויי זעזועות ואלימות, עד כדי פגיעה בסדר הציבורי ובשלטון החוק. תופעות חמורות אלה, בדומה לגילויי ההסתה בתקופה שקדמה לרצח רבין, מחזקים את הצורך שלנו כחברה לשמור על גבולות השיח גם בעת מחלוקת ולא להידרדר כחברה למעשי אלימות קיצוניים המסכנים את קיומנו כמדינה יהודית ודמוקרטית.

ביום הזיכרון ה-19 ליצחק רבין בחרנו לעסוק בשאלות הקשורות בזיכרון אישי וקולקטיבי ובאופני עיצוב הזיכרון, בעזרת ערכת הפעילות המצורפת.

באמצעות ערכה זו נבקש לאפשר לתלמידים שנולדו שנים לאחר רצח יצחק רבין, להתוודע לדמותו ולפועלו מחד ולדון בדרכים השונות שבהן ניתן לצייץ את יום הזיכרון הממלכתי ועל ידי כך יהיו שותפים בבחירת הדגשים הרלבנטיים והאקטואליים.

הערכה כוללת שני מערכי פעילות המותאמים לתלמידי בתי הספר היסודיים ולתלמידי בתי הספר העל-יסודיים. לכל מערך פעילות מצורפת כרזה חינוכית ההולמת את התכנים ואת הפעילויות המותאמים לגיל התלמידים וליכולותיהם הקוגניטיביות והרגשיות.

המערכים כוללים הצעות שונות וחלופות לפעילויות. המורה, על פי שיקול דעתו, יבחר את הפעילות המתאימה לתלמידיו.

המורה ישאל:



1. כיצד לדעתכם נכון לזכור את יצחק רבין? באיזה אופן ראוי לציין את זכרו?
2. (על מנת לאתגר את התלמידים סביב שאלה זו, ניתן להקריא להם את שירו של יהודה עמיחי "שהר הזיכרון יזכור במקומי". את השיר ניתן למצוא בקלות באמצעות google).
3. אם השאלה הזו הייתה נשאלת בכיתה אחרת, בבי"ס אחר, האם היינו מקבלים תשובה/ ות דומה/ ות/ שונה/ ות? הדגימו.



למורה: ניתן להמשיך את העיסוק בשאלה "כיצד יש להזכיר לזכור את יצחק רבין" באמצעות הדילמות הבאות.
אופן הפעילות: בין כדיון בפורום מליאה, בין כעבודה בקבוצות פעילות.

דילמה מס' 1



בשבוע שלאחר רצח יצחק רבין שימשו קירות בית הספר "גנים" לוח לביטוי הכאב והתסכול שחשו התלמידים לאחר הרצח. ככל שחלפו השנים, החל הכיתוב לדהות ולקראת יום השנה ה-19 לרצח יצחק רבין החליטה ההנהלה לסייד מחדש את קירות בית הספר תוך שימור ומסגור הקטעים מכתובות הקיר.

1. האם אתם מסכימים עם ההחלטה? מדוע?
2. אם הסכמתם עם ההחלטה האם יש צורך לשמר הכול או רק חלק מהכתובות? (עפ"י - אלו קריטריונים הייתם בוחרים מה מהכתובות לשמר?)

דילמה מס' 2



חוק יום הזיכרון ליצחק רבין התשנ"ז 1997 קובע בסעיף 5:
בבתי הספר יצוין יום הזיכרון
- בפעולות שבהן יועלו דמותו ופועלו של יצחק רבין,
- בפעולות שיוקדשו לחשיבות הדמוקרטיה ולסכנת האלימות לחברה ולמדינה.

לטענת בית הספר "שיבולי ציון", רוב מכריע של המורים, התלמידים והורי התלמידים התנגד לדרכו של רבין ולדרכם של ממשיכיו. ממניעים אלה טענה הנהלת בית הספר כי היא מסרבת לעסוק בדמותו של יצחק רבין (להימנע מ"אידיאליזציה" לדבריה), אלא אם יותר להם לעסוק בדמותו מנקודת מבט ביקורתית.

1. אילו המפקחים על בית הספר האם הייתם מאשרים להנהלת בית הספר לנהוג - כפי שהיא רואה לנכון?
2. לאיזה רמה של קונסנזוס / הסכמה רחבה (אם בכלל) צריך להגיע בכל האמור לאופי הנצחה ומטרת הנצחה? האם נכון לחייב בחוק לציין זכרו של יצחק רבין?

דילמה מס' 3



חוק יום הזיכרון ליצחק רבין התשנ"ז 1997 קובע בסעיף 5:
בבתי הספר יצוין יום הזיכרון
- בפעולות שבהן יועלו דמותו ופועלו של יצחק רבין,
- בפעולות שיוקדשו לחשיבות הדמוקרטיה ולסכנת האלימות לחברה ולמדינה.

רן, מנהל בית הספר "זמיר", מתנגד לפולחן האישי (לדבריו) סביב דמותו של יצחק רבין, ועל כן הוא מסרב לעסוק בתכנים הקשורים לביוגרפיה של יצחק רבין ביום הזיכרון הממלכתי. כמו כן, טוען המנהל, שהוא ממילא מתמודד עם הנושאים "חשיבות הדמוקרטיה" והסכנה שבאלימות" במהלך השנה, ועל כן דיון בהם לא יעניק נופך מיוחד ליום הזיכרון. לכן, מעדיף רן, ליצור מפגשים עם נוער ערבי בימי הזיכרון לרצח רבין.

1. מה דעתך על החלטה שקיבל מנהל ביה"ס?
2. האם יש לאפשר למנהל בתי הספר להחליט באיזה אופן הם רוצים לציין את יום הזיכרון ליצחק רבין?

דילמה מס' 4



חוק יום הזיכרון ליצחק רבין התשנ"ז 1997 קובע בסעיף 5:
בבתי הספר יצוין יום הזיכרון
- בפעולות שבהן יועלו דמותו ופועלו של יצחק רבין,
- בפעולות שיוקדשו לחשיבות הדמוקרטיה ולסכנת האלימות לחברה ולמדינה.

מועצת התלמידים בבית הספר פנתה להנהלת בית הספר בבקשה לציין את יום הזיכרון ה-19 ליצחק רבין באופן מעט שונה מזה שהיה נהוג עד כה. חברי מועצת התלמידים הסבירו כי לדעתם הדרך הטובה ביותר לציין את יום הזיכרון הוא ביצירה של "מעגלי שיח" שבמוקד שלהם יעמוד דיון אודות ביטויי הגזענות וחוסר הסובלנות שבאו לידי ביטוי בהפגנות וברשתות החברתיות במהלך מבצע "צוק איתן".

1. מה דעתך על הצעתה של מועצת התלמידים?
2. האם יש לאפשר לחברי מועצת התלמידים בבית הספר לייעץ להנהלת בית הספר בנושא זה? הסבירו את עמדתכם

המורה יסכם:

אנו למדים כי אין הסכמה ברורה בשאלות החשובות "מה צריך לזכור ביום הזיכרון ליצחק רבין", ו"איך כדאי לזכור ולהזכיר", עם זאת, ברור לאור פעילות הפתיחה, כי עצם מלאכת הזיכרון, עצם העיסוק בדמותו, בהירצחו ובדמותה של החברה הישראלית לאחר הרצח, גם אם יש עליה מחלוקת וגם אם היא מלווה באי הסכמות - עדיין היא מקיימת את הציווי החברתי "לא תשכח", הזיכרון נועד לשרת את החיים. אין שביל אחד בלבד של זיכרון, אלא כמה שבילים.